

**Місто-фортеця: три роки повномасштабної
війни**

~

Fortress city: three years of full-scale wa

Pevnostní město: tři roky totální války

by

Andrii Sokolov, Yuliya Nayda

Ukrainske Radio (Suspilne Ukraine) / Suspilne Ukraine (JSC "UA: PBC")

SYNOPSIS

Місто-фортеця: три роки повномасштабної війни

У цьому репортажі ведучі Андрій Соколов і Юлія Найда здійснюють радіопрогулянку Черніговом, згадуючи перші дні повномасштабного вторгнення Росії і те, як змінюється обличчя міста за Ці три роки. Ідучи вулицями Чернігова, журналісти пригадують місця, які зазнали руйнувань, але водночас демонструють відродження і нинішнє життя міста за допомогою його характерних звуків.

Fortress city: three years of full-scale wa

In this report, hosts Andrii Sokolov and Yulia Nayda take a radio walk through Chernihiv, recalling the first days of Russia's full-scale invasion and how the city's face has changed over the past three years. As they walk through the streets of Chernihiv, the journalists reflect on the places that were destroyed while also highlighting the city's revival and current life through its distinctive sounds.

Pevnostní město: tři roky totální války

V této reportáži se novináři Andrij Sokolov a Julia Nayda procházejí Černihivem a vzpomínají na první dny ruské invaze a na to, jak se změnila tvář města za poslední tři roky. Při procházce ulicemi Černihivu se novináři zamýšlejí nad místy, která byla zničena, a zároveň prostřednictvím charakteristických zvuků poukazují na oživení města a jeho současný život.

Original script

Андрій і Юлія стоять на ґанку Будинку радіо в Чернігові.

Андрій. Вас вітає Чернігів. Я Андрій Соколов, поруч зі мною моя колега Юлія Найда. І зараз ми стоїмо на ґанку Будинку радіо. Одразу цей ґанок повертає мене особисто у 24 лютого 2022 року, коли ми так само з колегами стояли тут. Повз нас йшли дуже швидко люди з сумками, які явно хотіли б виїхати кудись подалі. Повз нас по головній вулиці йшла військова техніка. Зараз, за три роки після тих подій, ми з Юлею запрошуємо вас на екскурсію Черніговом.

Андрій і Юлія підходять до кав'ярні.

Андрій. Ми пропонуємо вам зайти до кав'ярні, яка почала працювати щойно від Чернігова були відігнані російські загарбники.

Юлія. Ця кав'ярня, перед якою ми зараз стоїмо з тобою, не просто відкрилася одна з перших після того, як до Чернігова почали повертатися люди і бізнес, до речі, а вона взагалі відкрилася майже за кілька днів до початку повномасштабного вторгнення. Тому ходімо.

Андрій і Юлія заходять до кав'ярні і спілкуються з баристою Богданом, який готує їм каву.

Юлія. Вітаємо!

Андрій. Богдане, а якщо ви пам'ятаєте, як ми познайомилися з вами?

Богдан. Я пам'ятаю, як вперше після того, як завершилися активні бойові дії в нашій області, ви, хоча ви каву не п'єте, зайшли підтримати мене і придбали собі капучинку.

Андрій і Юлія виходять із кав'ярні, направляючись до готелю «Україна».

Юлія. Кава готова і ми зараз можемо з тобою, Андрій, йти далі. Ми йдемо до готелю «Україна».

Андрій. Це центр Чернігова.

Юлія. Треба сказати, що коли ми повернулися до роботи, і готель «Україна» вже став тим об'єктом, повз котрий ми ходили майже щодня, то він тоді, три роки тому, він виглядав інакше. Зараз його вже почали розбирати потроху, тому вже немає деяких надбудов, деяких руйнацій. Ну, місто продовжує жити.

Андрій. Так, ми переходимо перехід.

(Лунає звук світлофора: «Закінчується перехід! Заборонено перехід!»)

Андрій і Юлія перебувають біля готелю «Україна».

Андрій. Ми зараз проходимо повз готель «Україна». Тут працює кран *(звук птахів, які летять)*, працюють робітники.

Юлія. І літають голуби, до речі, птах миру, також символ.

Андрій. Птах миру на проспекті Миру.

English script

Andrii and Yuliya stand on the porch of the Radio House in Chernihiv.

Andrii. Greetings from Chernihiv. I'm Andrii Sokolov, and my colleague Yuliya Nayda is next to me. And now we are standing on the porch of the Radio House. This porch immediately brings me back to February 24, 2022, when my colleagues and I were standing here. People with bags were walking past us very quickly, obviously they wanted to go somewhere else. Military equipment (machinery) was passing us on the main street. Now, three years after those events, Yuliya and I invite you to take a walk around Chernihiv.

Andrii and Yuliya approach the coffee shop.

Andrii. We invite you to visit a coffee shop that started operating as soon as the Russian invaders were driven away from Chernihiv.

Yuliya. By the way, this coffee shop we are standing in front of right now was not only one of the first to open after people and businesses began to return to Chernihiv, but it had opened almost a few days before the full-scale invasion began. So, let's go.

Andrii and Yuliya enter a coffee shop and talk to Bohdan, the barista, who makes them coffee.

Yuliya. Hello!

Andrii. Bohdan, do you remember how we met?

Bohdan. I remember how for the first time after the end of active hostilities in our region, you (although you don't drink coffee) came to support me and bought a cappuccino.

Andrii and Yuliya leave the coffee shop, heading for the Hotel Ukraine.

Yuliya. Coffee is ready, and now we can go on, Andrii. We are going to the Hotel Ukraine.

Andrii. This is the center of Chernihiv.

Yuliya. I have to say, it looked different three years ago when we returned to work and the Hotel Ukraine became the object we walked past almost every day. Now they've started to dismantle it a little bit, so there are no more superstructures, no more ruins. Well, the city continues to live.

Andrey. Yes, we're crossing the crosswalk.

(A traffic light sound: "Crossing is over! Crossing is prohibited!")

Andrii and Yuliya are near the Hotel Ukraine.

Andrii. We are now passing the Hotel Ukraine. A crane is working here *(the sound of flying birds)*, and people are working.

Yuliya. And pigeons are flying... By the way, a pigeon is a bird of peace, also a symbol.

Andrii. A bird of peace on Myru Avenue (Peace Avenue).

Юлія. Так, от дивись, Андрію, що вже тут тих поверхів, які були ще, стіни, яка з цього боку ще трішки так стояла зараз, розібрана частина. Я пам'ятаю оці будинки, здовж яких ми йдемо. Тут не було скла в деяких квартирах, тому що коли було влучання в готель, то, звісно, будинки візуально не зовсім постраждали, а от вікна. Вікон багато, в багатьох квартирах не було. А зараз ми йдемо з кавою, навколо люди, автомобілі.

Андрій і Юлія йдуть проспектом Миру, підходячи до бібліотеки.

Андрій. Місто живе. Я не сказав би, щоб автомобілів стало менше.

Юлія. І от перед нами наша бібліотека, головна книгозбірня Чернігівщини, бібліотека імені Русових. Ця будівля в березні-місяці постраждала, також було влучання, постраждав дах. Снаряд потрапив в залу, яка знаходиться поруч з тим приміщенням, де ми зазвичай знімали інтерв'ю, де ми робили програми. Якщо так подивитися, зараз все відновлено. Відновлений дах. До речі, допомогли іноземні донори, допомогли також відремонтувати. І не просто відремонтувати. Наскільки розповідають гості наших програм, які дотичні до цієї реставрації і реконструкції, зробили автентичний дах, яким він був ще в ХІХ столітті. До речі, що ти скажеш про темп міста?

Андрій. Я думаю, він не сильно змінився. Люди, які приїжджають зі столиці, зазвичай помічають, що тут темп значно нижчий, ніж у Києві. Люди, як здається киянам, нікуди не поспішають у Чернігові. Але от темп життя, він такий.

Андрій і Юлія спускаються до підземного переходу.

Юлія. До речі, ми зараз спустилися у підземний перехід. Під час обстрілів люди, які раптом могли бути на вулицях Чернігова, вони спускалися саме сюди і тут чекали, поки все вщухне.

Андрій і Юлія виходять з підземного переходу, підходячи до скейт-парку.

Андрій. Ось ми зараз вийшли з підземного переходу. Тут у Чернігові є скейт-парк, і в ньому займаються переважно хлопці, дівчата теж є. Вони їздять на роликах, їздять на самокатах, їздять на скейтах. *(Лунає звук самоката, на якому їде підліток)* Ви можете чути. Молодь, підлітки займаються тут. *(Лунають звуки птахів)* І ось мої друзі військові, які приїжджають у нетривалі відпустки, повертаються до Чернігова, вони помічають те, що місто живе, і говорять: «Андрію, ми якраз і воюємо за те, щоб місто Чернігів і інші міста України жили мирно. Щоб тут не було обстрілів, щоб тут не було російських загарбників. Саме заради цього ми і відстоюємо нашу Україну».

Андрій і Юлія підходять до Центру крові.

Юлія. І зараз ми підходимо до Центру крові. З перших днів Центр крові дав об'яву, що потрібна кров для поранених, потрібна кров для лікарень. І тут стояли довжелезні черги. До речі, скажу, що тодішній гендиректор Центру крові Лілія Бузницька першим, кому зателефонувала про допомогу, медійну допомогу, це було Українське радіо Чернігів. Вона зв'язалася зі мною і попросила, щоб ми давали об'яву.

Yuliya. Yes, look, Andrii, there are some of the floors that were there, have already been dismantled partly. The wall that was still standing on this side has also been partly dismantled. I remember these houses we are walking along. There was no glass in some of the apartments, because when the hotel was bombed, the houses were not visually damaged, but the windows were. There are a lot of windows, many apartments had no windows. And now we are walking with coffee, there are people and cars around. Life goes on.

Andrii and Yuliya are walking down Myru Avenue, approaching the library.

Andrii. The city is alive. I would not say that there are fewer cars.

Yuliya. And here is our library, the main library of Chernihiv region, the Rusov library. This building was damaged in March, there was also a bomb. The roof was damaged. The shell hit the hall next to the room where we used to shoot interviews, where we used to make programs. If you look at it that way, everything has been restored now. The roof has been restored. By the way, foreign donors helped us to repair it as well. And not just repairs. As far as the guests of our programs who are involved in this restoration and reconstruction tell us, they have made an authentic roof, as it was in the nineteenth century. By the way, what do you think about the pace of the city?

Andrii. I think it hasn't changed much. People who come from the capital usually notice that the pace here is much slower than in Kyiv. People seem to be in no hurry in Chernihiv, as it seems to Kyivans. But the pace of life is like that.

Andrii and Yuliya go down to the underpass.

Yuliya. By the way, we have now gone down to the underground passage. During the shelling, people who could suddenly be on the streets of Chernihiv came down here and remained here waiting until everything calmed down.

Andrii and Yuliya leave the underpass, approaching the skate park.

Andrii. We just came out of an underpass. There is a skate park here in Chernihiv, and mostly boys go here. But there are girls too. They ride rollerblades, they ride scooters, skateboards. *(The sound of a scooter being ridden by a teenager is heard)* You can hear it. Young people, teenagers are working out here. *(Birds sound)* And my military friends who come for short vacations and return to Chernihiv, they notice that the city is alive and say: "Andrii, we are fighting for Chernihiv and other cities of Ukraine to live peacefully. So that there is no shelling here, so that there are no Russian invaders here. This is why we are defending our Ukraine."

Andrii and Yuliya approach the Blood Center.

Yuliya. And now we are coming to the Blood Center. From the very first days, the Blood Center made an announcement that they needed blood for the wounded, they needed blood for hospitals. And there were long lines. By the way, I would say that the former general manager of the Blood Center, Lilia Buznytska, was the first person who called us for help, media help, and it was Ukrainian Radio Chernihiv. She contacted me and asked us to make an announcement.

І в перший день прийшло стільки людей, що вони вже потім виходили на вулицю і просили прийти наступними днями, тому що запаси були поповнені настільки, що вистачало на кілька днів.

Андрій і Юлія йдуть Алеєю героїв.

Андрій. Зараз ми на Алеї Героїв. Це місце в Чернігові, де колись стояли пам'ятники катам України. Тепер це алея, теж алея героїв, і на ній ми бачимо фотографії тих, хто загинув, захищаючи наше місто, нашу область від російських загарбників. Ми бачимо тут і знайомі обличчя, учасників наших ефірів теж.

Андрій і Юлія йдуть повз музичний коледж.

Андрій. Зараз ми проходимо повз будівлю Чернігівського музичного коледжу. *(Лунають звуки музичних інструментів)* Я думаю, ви чуєте, як репетирують студенти. Ще одна з ознак того, що місто живе, молодь навчається. І завжди, коли тут проходиш, завжди цікаво послухати, як репетирують молоді музиканти.

Юлія. Треба зазначити, що музичний коледж відчинив підвальне приміщення для всіх, хто не мав змогу десь знайти укриття. І там в укритті перебували люди, не тільки музиканти. Там були студенти, хто залишився в Чернігові. І просто люди, які живуть навколо, приходили, ховалися там.

Андрій і Юлія підходять до Собору святої Катерини.

Андрій. Зараз ми наближаємося до Собору святої Катерини. Це місце набуло іншого значення за три роки. Це місце, де зараз відспівують бійців. І дорогою від храму їх проводжають в останню путь, віддаючи шану нашим захисникам.

Юлія. Але тут треба сказати, що так, це місія, яку виконує цей храм. Проте я сама була свідком кілька разів, як хрестили дітей в цьому соборі.

Андрій. А ми якось з дружиною хотіли зайти і побачили, що там вінчання відбувається. А значить, життя триває? Так, життя триває.

Андрій і Юлія йдуть Алеєю їжі.

Андрій. І зараз ми йдемо вулицею, яку заведено серед містян називати Алеєю їжі. Це неофіційна назва. Багато кав'ярень, ресторанчиків, кафе. І тут, починаючи з кінця весни, виставляють літні майданчики. Тут завжди людно.

Андрій і Юлія стоять на Красній площі.

Андрій. І от зараз ми у серці Чернігова, це Красна площа. Жахлива подія сталася 19 серпня 2023 року, коли над дахом драматичного театру вибухнула російська ракета. Загинули люди, постраждали люди.

Юлія. Недалечко від колишнього кінотеатру знаходиться будівля дитячої поліклініки, яка також постраждала тоді.

And that first day, so many people came that they went out and asked people to visit their Center the following days, because the stocks were replenished to the point that they lasted for several days.

Andrii and Yuliya are walking down the Alley of Heroes.

Andrii. We are now on the Alley of Heroes. This is a place in Chernihiv where monuments to the executioners of Ukraine once stood. Now it's an alley, also an alley of heroes, and here we see photos of those who died defending our city and our region from Russian invaders. We also see familiar faces here, participants of our broadcasts, too.

Andrii and Yuliya are walking past a music college.

Andrii. Now we are passing by the building of the Chernihiv Music College. (*Sounds of musical instruments*) I think you can hear students rehearsing. This is another sign that our city is alive, that young people are studying. And whenever you pass here, it is always interesting to listen to young musicians rehearse.

Yuliya. It should be noted that the music college opened the basement for all those who could not find shelter anywhere else. And there were people in the shelter, not just musicians. There were students who stayed in Chernihiv. And just people living around came and hid there.

Andrii and Yuliya approach St. Catherine's Cathedral.

Andrii. Now we are approaching St. Catherine's Cathedral. This place has taken on a different meaning over the past three years. This is the place where the funeral services for our killed soldiers are. And on the way from the church, they are being escorted to their last journey, paying tribute to our defenders.

Yuliya. But here I must say that this is the mission that this church fulfills. However, several times I was a witness how children were baptized in this cathedral.

Andrii. One day my wife and I wanted to go in and saw that a wedding was taking place there. So, life goes on? Yes, life goes on.

Andrii and Yuliya walk along the Food Alley.

Andrii. And now we are walking down a street that is commonly known among the townspeople as the Alley. This is an unofficial name. There are many coffee shops, restaurants, cafes. And here, starting from the end of spring, they set up summer playgrounds. The street is always crowded here.

Andrii and Yuliya are standing on Red Square.

Andrii. And now we're in the heart of Chernihiv, on our Red Square. A terrible event happened on August 19, 2023, when a Russian missile exploded over the roof of the drama theater. People died, people were injured.

Yuliya. Not far from the former cinema is the building of a children's clinic, which was also damaged then.

Її не відбудовують. Вона так і стоїть. От коли проїжджаєш, проходиш повз, можна побачити і розбиті вікна, побиті стіни. Тому дещо змінилося, а дещо продовжує нагадувати про початок повномасштабного вторгнення і про те, що і сьогодні відбувається. Зокрема, в Чернігові, на нашому прикордонні.

Андрій. З центра Чернігова ми завершуємо наш репортаж.

Юлія. Місто-фортеця, місто-герой, місто героїв.

Андрій. Північний форпост України. Чернігів живе дякуючи Збройним силам України.

Юлія. І людям, які його й досі тримають.

It is not being rebuilt. It is still standing ruined. When you drive by, you can see broken windows and smashed walls. Therefore, some things have changed, and some things continue to remind us of the beginning of the full-scale invasion and what is happening today. In particular, in Chernihiv, on our border.

Andrii. We are finishing our report from the center of Chernihiv.

Yuliya. A fortress city, a hero city, a city of heroes.

Andrii. The northern outpost of Ukraine. Chernihiv lives thanks to the Armed Forces of Ukraine.

Yuliya. And to the people who still hold it.